

V2000-83 13.07.2000

Elektroforeningen - Avslag på søknad om dispensasjon til prissamarbeid - konkurranseloven § 3-4, jf. § 3-1 og § 3-9

Sammendrag:

Elektroforeningen (EFO) søkte om dispensasjon fra konkurranselovens forbud mot prissamarbeid for å kunne samordne medlemmenes miljøgebyr. En koordinert signaleffekt ville ifølge EFO slå positivt ut for dem som deltar i Renas' returordning. Konkurransetilsynet la til grunn at den ekstra informasjonsgevinsten EFO-medlemmene ville få ved å kunne koordinere fremstillingen av miljøgebyret, var liten. Videre mente tilsynet at EFO var en så omfattende bransjeforening at reguleringen det ble søkt om, kunne medføre en betydelig konkurransebegrensning, og søknaden ble avslått.

Konkurransetilsynet viser til brev fra Elektroforeningen (EFO) av 29. april 1999 der det søkes om dispensasjon fra konkurranseloven i 2 år slik at EFO får anledning til å samordne medlemmenes miljøgebyrer. Tilsynet beklager den lange saksbehandlingstiden.

1. Bakgrunn

16. mars 1998 fastsatte Miljøverndepartementet *Forskrift om kasserte elektriske og elektroniske produkter* (EE-forskriften). Denne forskriften trådte i kraft 1. juli 1999, og innebærer en rekke plikter for ulike aktører i elektromarkedet. Ifølge EE-forskriften har produsenter/importører plikt til å sørge for vederlagsfri henting av EE-avfall fra forhandlere og kommuner. Videre pålegges produsenter og importører å ta imot EE-avfall samt å sørge for sortering, gjenvinning og annen forsvarlig behandling av dette avfallet.

For å fremme bransjens evne til å imøtekomme de forpliktelser EE-forskriften innebærer, ble Returselskapet for Næringselektro AS (Renas) etablert. Renas skal utvikle og drive en landsomfattende ordning for innsamling og forsvarlig behandling av kasserte elektriske og elektroniske produkter. Denne returordningen finansieres dels gjennom vederlag (miljøgebyr) fra aktører som benytter seg av ordningen. Produsenter og importører i elektrobransjen kan frivillig velge å være medlem av Renas for på denne måten å la returselskapet ta seg av de plikter som EE-forskriften pålegger den enkelte.

Elektroforeningen er en bransjeforening for norske elektroprodusenter, -agenter og -grossister, og er sammen med TBL-Elektro initiativtaker til og eier av Renas. Blant EFOs medlemmer er det ca. 120 elektroprodusenter og -agenter som til sammen har en omsetning på om lag 6 - 8 mrd. kroner. Dette utgjør omtrent halvparten av total førsteleddsomsetning av elektromateriell i Norge. Total førsteleddsomsetning i Norge er på om lag 12 - 14 mrd. kroner. Storparten av de nevnte EFO-medlemmene er også medlem av Renas.

I dispensasjonssøknaden av 29. april 1999 bes det om tillatelse til å samordne miljøgebyrene som

organisasjonens medlemmer pålegges ved deltagelse i returordningen til Renas. Med dette forstås her samordning av hvordan medlemmene synliggjør og kalkulerer inn miljøgebyr i sin omsetning. Et eksempel på samordning av miljøgebyret, som nevnes i søknaden, er ensartet synliggjøring på faktura.

2. Forholdet til forbudsbestemmelsene i konkurranseloven

Konkurranseloven (krnl.) § 3-4 lyder "sammenslutninger av ervervsdrivende må ikke selv fastsette eller oppfordre til reguleringer som er nevnt i §§ 3-1 til 3-3...".

EFO er en bransjeforening for norske elektroprodusenter, -agenter og -grossister. Det fremgår av lovens forarbeider at som sammenslutning må anses alle organisasjoner som går inn under betegnelser som forening, forbund, lag, laug, interesseorganisasjoner og liknende når disse ivaretar ervervsdrivendes interesser. EFO er således å anse som en sammenslutning i henhold til krnl. § 3-4.

Spørsmålet blir om EFO ved å samordne medlemmenes miljøgebyr slik det søkes om kan sies å fastsette eller oppfordre til en regulering som nevnt i krnl. § 3-1.

Krnl. § 3-1 første ledd lyder "To eller flere ervervsdrivende må ikke for salg av varer eller tjenester ved avtale, samordnet praksis eller på annen måte som er egnet til å påvirke konkurransen, fastsette eller søke å påvirke priser, avanser eller rabatter...".

I henhold til krnl. § 3-1 tredje ledd omfatter forbudene også retningslinjer med innhold som nevnt i første ledd, og forbudet rammer både bindende og veiledende avtaler eller ordninger.

EFO søker om tillatelse til å samordne miljøgebyret som medlemmene pålegges ved deltagelse i returordningen i regi av Renas. Samordningen skjer i form av at hvert medlem synliggjør og kalkulerer inn miljøgebyret i den enkelte kundefaktura. Konsekvensen av denne samordningen er at medlemmene dekker inn miljøgebyret gjennom en overvelting av gebyret i sin helhet på neste omsetningsledd. En slik samordning om hvordan miljøgebyret skal inngå i prisberegningen ansees som samarbeid om deler av en prisberegning, og kommer dermed inn under de reguleringer som er nevnt i § 3-1. I den grad EFO fastsetter eller oppfordrer til slike reguleringer, vil dette rammes av forbudet i krnl. § 3-4, jf. § 3-1.

Konkurransetilsynet kan med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 gi dispensasjon fra forbudet i § 3-4, jf. § 3-1 dersom minst et av følgende vilkår er oppfylt:

- a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes,
- b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen,
- c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning, eller
- d) det foreligger særlige hensyn.

3. Det relevante marked

For å ta stilling til om vilkårene for dispensasjon foreligger må det gjøres en avgrensning av det relevante produkt- og geografiske markedet.

Det relevante produktmarkedet inkluderer de varer og/eller tjenester kjøperen anser som substituerbare med hensyn til dekningen av et bestemt behov. Med substituerbarhet menes i hvilken grad ulike produktvarianter kan dekke det samme behovet hos etterspørrene. Substituerbarheten kan måles ved krysspriselastisiteter som angir i hvilken grad en konsument, for sin behovstilfredsstillelse, vil gå over til å etterspørre andre produkter dersom prisen på et produkt øker. Dette vil særlig avhenge av produktets egenskaper, bruksområde og priser. Det relevante geografiske markedet omfatter det området hvor etterspørrene av varer i det relevante produktmarkedet foretar sine innkjøp.

EFOs medlemsbedrifter produserer, importerer og omsetter elektrisk materiell for installasjon i alle type bygg som boliger, skoler, helsebygg, forretningsbygg, industribygg og samfunnsbygg såvel som til energiverk, kraftutbygging, skip og offshore.

Produktene EFOs medlemmer produserer, importerer og omsetter kan, ut fra definisjonen av det relevante produktmarkedet, sorteres i følgende markeder:

- Kabel
- Brytere og stikkontakter
- Sikringsmateriell
- Linjemateriell
- Lys
- Varme
- Alarmutstyr
- Tele og data
- Svakstrømsmateriell
- Verktøy

EFO-medlemmene omsetter dermed produkter fra en rekke relevante produktmarkeder. Konkurransetilsynet har valgt å ikke definere disse nærmere fordi den videre drøfting i hovedsak vil være sammenfallende for alle markedene.

EE-forskriften gjelder elektromateriell omsatt i Norge. Det området en etterspørrer er villig til å søke i for å gjøre sine innkjøp vil blant annet variere ut fra hvilket produkt som skal handles, og ut fra innkjøpets økonomiske omfang. Det vil være riktig å si at vi har flere relevante geografiske markeder for elektromateriell i Norge. Tilbyderne er imidlertid i stor grad landsdekkende med flere lagre/utsalgssteder, og tilsynet har valgt å ikke definere de relevante geografiske markedene nærmere fordi den videre drøftingen i hovedsak vil være sammenfallende for alle disse markedene. For vurderingen i denne saken vil vi derfor legge til grunn at det relevante geografiske markedet er Norge.

4. Tilsynets vurdering av dispensasjonsgrunnlaget

§ 3-9 c) konkurransereguleringen har liten konkurransemessig betydning

En samordning av hvordan miljøgebyret fra Renas skal dekkes inn, innebærer et prissamarbeid om deler av den samlede utsalgsprisen. Et slikt prissamarbeid har vanligvis mindre konkurransemessig betydning

enn et samarbeid om hva samlet sluttpris skal være.

En priskoordinering ansees imidlertid normalt som mer konkurranseskadelig dess større andel deltagerne i prissamarbeidet har av det relevante markedet. EFOs medlemmer er aktører som i stor grad konkurrerer med hverandre i de samme markedene. De importørene og produsentene som er medlemmer i EFO står for om lag halvparten av omsetningen av elektromateriell i Norge, og EFO må i så måte ansees som en betydelig sammenslutning i markedet.

Den konkurransemessige betydningen av reguleringen må også vurderes ut fra omsetningens størrelse i det markedet hvor reguleringen finner sted. Totalt omsetter produsenter og importører i Norge elektromateriell for om lag 12 - 14 mrd. kroner årlig, noe som må ansees som betydelig i en konkurransemessig sammenheng. Betydningen av nevnte konkurranseregulering vurderes dermed som så stor at tilsynet ikke anser vilkåret i § 3-9 c) som oppfylt.

§ 3-9 b) det må forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransebegrensningen

EFO begrunner søknaden med at en samordning av miljøgebyret, ved for eksempel synliggjøring på faktura, gir medlemmene anledning til en samordnet presentasjon av deltagelsen i den nevnte returordningen. En slik koordinert signaleffekt vil ifølge EFO slå positivt ut for dem som deltar i returordningen, i disfavør av aktører som unnlater å forholde seg til EE-forskriftens plikter.

Konkurransetilsynet er enig i at samordnet profilering av miljødeltagelsen kan gi en styrket signaleffekt, og dermed en informasjonsmessig gevinst til de aktører som deltar i returordningen til Renas. Her er det imidlertid viktig å skille mellom den informasjonsgevinsten kan oppnås ved vanlig informasjon om miljødeltagelse, og den eventuelle ekstra informasjonsgevinsten som oppnås ved at miljøgebyret presenteres på en samordnet måte. Konkurranseloven forbyr ikke EFO å samordne profileringen av medlemmenes deltagelse i miljøordningen såfremt man unnlater å presisere eller påvirke prissetting eller inndekking av miljøgebyrene. Dette innebærer at EFO og dens medlemmer fritt kan utvikle standardisert informasjon, som forteller at det enkelte medlem tar miljøansvar og deltar i returordningen til Renas, uten at bransjeforeningen eller dens medlemmer handler i strid med forbudsbestemmelsene i loven.

Konkurransetilsynet kan ikke se at en samordnet tallmessig fremstilling av miljøgebyret muliggjør en ytterligere informasjonsgevinst av betydning. Følgelig er tilsynet av den oppfatning at det ikke kan forventes effektivitetsgevinster som mer enn oppveier tapet ved konkurransereguleringen, jf. krrl. § 3-9 b).

§ 3-9 a) konkurransereguleringen innebærer at konkurransen i vedkommende marked forsterkes

EFO frykter at konkurrerende selskaper som unnlater å forholde seg til forskriften vil få et konkurransefortrinn i form av reduserte utgifter. Organisasjonen fremsetter at den positive signaleffekten, som følge av en koordinert presentasjon av miljøgebyret, vil kompensere noe for den uheldige konkurransevidningen og dermed fremme jevnere konkurranseforhold mellom aktørene i

bransjen.

Like konkurranseforhold kan generelt ansees som en betingelse for virksom konkurranse. Tilsynet legger imidlertid til grunn at informasjonsgevinsten ved å kunne samordne en tallmessig presentasjon av miljøgebyret er liten. Den nevnte kompensasjonseffekten som følge av å kunne samordne miljøgebyret antas dermed å være liten. Kompensasjonseffekten vil uansett ikke kunne oppveie den uheldige konkurransebegrensningen som oppstår ved at en sentral bransjeforening samordner medlemmenes håndtering av miljøgebyret. Tilsynet mener derfor at en koordinering av miljøgebyrene, slik EFO søker om, ikke medfører at konkurransen i vedkommende marked forsterkes, jf. krrl. § 3-9 a).

§ 3-9 d) det foreligger særlige hensyn

Konkurransetilsynet ser ikke at det foreligger særlige hensyn som tilsier at det bør dispenseres fra lovens forbudsbestemmelser med hjemmel i krrl. § 3-9 d).

5. Konkurransetilsynets konklusjon og vedtak

Ved å konkurrere også på hvordan miljøgebyret skal dekkes inn, øker sannsynligheten for at de enkelte produkter prises optimalt i henhold til gjeldende konkurranse- og etterspørselsforhold. Det samfunnsøkonomiske tapet finner sted når produktene prises for høyt eller for lavt i forhold til det prisnivået som realiserer det samfunnsøkonomisk optimale konsum. Dette tapet kan bli betydelig når det er snakk om koordinering av videresalgpriser gjennom en dominerende bransjeorganisasjon som EFO.

På bakgrunn av ovennevnte vurdering har Konkurransetilsynet med hjemmel i konkurranseloven § 3-9 fattet følgende vedtak:

EFOs søknad om dispensasjon fra konkurranseloven med tillatelse til å samordne miljøgebyrene til sine medlemmer, avslås.

For ordens skyld gjøres det oppmerksom på at vedtaket kan påklages innen tre uker. En eventuell klage stiles Arbeids- og administrasjonsdepartementet, men sendes Konkurransetilsynet. For øvrig vises til vedlagte skjema "Melding om rett til å klage over forvaltningsvedtak".

[til toppen](#)